

‘Ο αδελφοκτόνος πόλεμος στο τελευταίο του έργο

ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ ΜΕ
ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

“Ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα

Με την ευγενική προσφορά της κ. ‘Ελένης Καζαντζάκη, η ε’ Ελευθερία δημοσιεύει ένα κεφάλαιο από ανέκδοτο, μέχρι σήμερα, μυθιστόρημα του Νίκου Καζαντζάκη. ‘Η σύζυγός του τὸ ὀνομάζει ἐπὶ καλύτερον ἴσως ἔργο του. Πρόκειται γιὰ ἕνα μυθιστόρημα πρὸς θέμα του ἔχει τὸν ἀνταρτοπόλεμο. “Ένας παπᾶς — πὸς θὰ γινότανε ἀλλοιῶς σὲ διβλίο τοῦ Καζαντζάκη — εἶναι ὁ κεντρικὸς ἥρωας του. ‘Ο γιὸς του πῆγε μὲ τοὺς ἀντάρτες. ‘Αλλὰ παπᾶ, Γιάν, ναρὸς δὲν δεχεται νὰ σημᾶν τὴν καμπάνα γιὰ τὴν Μεγάλῃ ‘Ανάστασι, δὲν δὲν φιλιῶσσαν οἱ “Ελληνας μετὰ τοὺς. Ὅντε νὰ μῆ τὸ παιδί του στὸ χωριὸ δὲν δὲν ὑποσχεθῆ πὸς ἄλλο αἶμα δὲν θὰ χυθῆ. ε’ ἤθελε νάναι ἐλευθερος, σκοτῶστε του”. Αὐτὴ θᾶναι ἡ διαταγὴ τοῦ γιου πρὸς τὸ μυαλό του μέθυσε ἀπὸ πόλεμο καὶ μῖσος. Αὐτὸ τὸ τέλος τοῦ μυθιστορήματος. Κι’ ὁ τίτλος πρὸς διᾶλεξε γιὰ τὸ τελευταῖο αὐτὸ διβλίο του ὁ ἴδιος ὁ Καζαντζάκης, λίγον καιρὸ πρὶν πεθᾶν.

... Ἐπὶ ἔρωσε ὁ Θεὸς τὴ Μεγάλῃ Δευτέρᾳ, πρῶτῃ πρῶτῃ ἔπιψαν οἱ ἀνθρώποι δουλειά, ἄναψε τὸ τουφέκι. Κατέβηκαν οἱ ἀντάρτες, ἀνέβηκαν οἱ φαντᾶροι κι’ οἱ Καστελιανοὶ, σὺν ἀπαντήθηκαν μωγκρίζοντας ἀσπίδες γιὰς τοῦ βουνού, ἀρχίσαν μὲ λύσσα νὰ σκοτῶνουν καὶ νὰ σκοτῶνουνται. Παράτησε ὁ παπᾶ - Γιάνναρος τὸ Χριστὸ στὴν ἐκκλησιά — τὴν ἀνάγκη ἔχει αὐτὸς τοὺς ἀνθρώπους — ἔτρεξε στὸ βουνὸ νὰ μεταλάβει τοὺς ἐτοιμοθάνατους καὶ νὰ κουβαλᾷ στὸ χωριὸ τοὺς λαθωμένους.
Χαρὰ Θεοῦ ἡ σημερινὴ ἡμέρα: ἀνοϊεῖται ὁ ἥλιος δροσερός, τὰ πρῶτα ἀγκάθια στὸ βουνὸ ἔχον ἀνθίσει· ἔχον πιάσει πρῶτῃ πρῶτῃ οἱ μέλισσες δουλειά, τρυγοῦσαν τ’ ἀνθισμένα ἀγκάθια καὶ τὸ νιούτσικο θυμᾶρι καὶ συντάζονταν νὰ κόμουν ἑλᾶι. “Ἐφτασαν καὶ τὰ κοράκια ἀπάνω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἔφεραν γύρες κἀθίζαν ἀπάνω στὰ βράχια, ἔβγαζαν βραχνῆς ἀνυπόμονες κραζιές νὰ κάνουν γρήγορα οἱ ἀνθρώποι,

τὸν παπᾶ - Γιάνναρο, τὸν γνώρισε ἔκαμε ν’ ἀνοῖξει τὰ χεῖλια, κάποιον λόγο ἤθελε νὰ τοῦ πει, δὲν μπόρεσε κρουῖος τινάχτηκε τὸ αἶμα ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ τὰ μάτια του ἀποσπᾶσαν. “Ένας φαντᾶρος ἔτρεξε, ἔσκυψε, ἔβαλε, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ σκοτωμένου ἕνα τετράδιον, τῆχασε στὸν κόρφο του:
— Μοῦ τὸ “χε παραγγεῖλει, γέροντά μου, εἶπε στὸν παπᾶ - Γιάνναρο πρὸς τὸν κοίταξε ἔσφαιναμένος” μωγκανίζονταν τὸ θᾶνάτο του· νὰ τὸ δῶσω, λέει, τοῦ δασκάλου. “Ἐσκυψε ὁ φαντᾶρος, ἀνασπᾶστηκε τὸ νεκρὸ κι’ ἀρπαξε μὲ λύσσα τὸ τουφέκι του καὶ χύμηξε οὐρλιάζοντας κατὰ ἀνήφορο.
“Ὁ Βάσος ὁ φαντᾶρος ἔχει ζωντανίσει ἕναν ἀντάρτη· τοῦ “χε κερφᾶσει τὸ μαχαίρι στὴν πλάτη καὶ τὸν ἔχει ρίξει χάμω· κῆλησε κι’ αὐτὸς μαζὶ του, πᾶλεων, ἔλυσε ὁ Βάσος τὴ ζῶν ἀπὸ τὴ μέση του, τοῦ “δεσε τὰ χεῖρια ἔχει πάρει τέλος ἡ μάχη, οἱ ἀντάρτες σκαρφᾶλων πάλι στὴν κορφή, οἱ φαντᾶροι κατέβαιναν στὴν
... ὁ Βάσος ἀκούμπησε στὸ βράχο, ἔβγαλε τὴν ἀρβύλα του, τὰ πόδια του ἔχον ἀνάμει· δροσερέφει λίγο κοίταξε κάτω τὸ χωριὸ, ἔχον ἔσπασε τᾶρα φωνῆς καὶ κλάματα ἀπὸ τὰ σπῆτια, ἔκλαιγαν τοὺς σκοτωμένους. “Ὁ ἥλιος ἔχει ἀπὸ πολλὴν ὥρα βασιλέψει, τὸ βουνὸ ἔχει γίνεи καταγάλαν· ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ βράχους ἔλαμψε δροσερός, χαρούμενος ὁ “Αποσπερίτης.
Στράφηκε ὁ Βάσος στὸ νεὸ· τὸν σκοπῆσε μὲ τὸ γυμνὸ του ποδαρὶ· κάποιον παιχνιδὶ θὰ σκαρφίστηκε ὁ νοῦς του καὶ τὰ μάτια του γελοῦσαν.
— Γάβγισε, μωρὲ μπουλαεῖκο, τοῦ “πε, σκύλος δὲν εἶσαι· γάβγισε καὶ θὰ σοῦ δῶσω μιὰ γουλιὰ νερό.
“Ὁ νεὸς ἀνατινάχτηκε γούρλωσε τὰ μάτια, κοίταξε τὸ φαντᾶρο πρὸς γελοῦσε.
— “Ὀμπρὸς ντέ, γάβγισε, γάβγισε, τοῦ φώναξε αὐτὸς.
“Ἡ πνοὴ τοῦ νεοῦ πιάστηκε· ἔσφαινα ἔνωσε τὴν μαχαίρα στὴν πλάτη, κι’ ὁ πόνος τὸν θέρισε.
— Γάβ! γάβ! ἔκανε ὁ Βάσος γελώντας, γάβ, γάβ! νὰ τὸ παγοῦρι, γάβγισε, μωρὲ!
— Ντρέπουνται... μωρμυρίζε ὁ νεὸς.
— Τότε λοιπὸν, φῶφσε! “Ἐχεις μᾶνα;
“Ὁ νεὸς ἀνατρίχασε· τὰ μάτια του θάμωσαν, ἀπλωσε τὸ λαιμὸ, κοίταξε πέρα, μακριά, ποῖος ξέρει, κατὰ τὸ χωριὸ πρὸς γεννήθηκε, κατὰ τὴ μᾶνα του, κι’ ἀρχισε ὄργια, πονεμένη, σὰ σκυλὶ πρὸς τὸ βέρνου, νὰ γαβγίζει. Γάβγισε καὶ δὲν ἤθελε πιά νὰ σταματήσει, ἀντιχτυποῦσε τὸ γάβγισμά του στὰ βράχια, κάτω ἀπὸ τὸ χωριὸ τὰ σκυλιὰ τοῦ ἀποκρίθηκαν, σηκώθηκε σὺβηρον.
“Ἡ καρδιά τοῦ Βάσου πιάστηκε· κόπηκε τὸ γέλιο του. Τέτοιο πόνος, τέτοιο γάβγισμα δὲν ἔχει ἀκούσει ποτὲ του. Τινάχτηκε ὀμπρὸς, ἔφραξε μὲ τὴν ἀπάλημ του τὸ στόμα πρὸς γάβγισε.
— Σῶπα, μωρὲ, οὐρλιάσε, σκάσε! φούχτωσε τὸ παγοῦρι, τοῦ “σφῆκωσε στὰ ἔραμενα χεῖλια:
— Πιές!
“Ὁ νεὸς δάγκωσε τὴ ρῶγα λιωσμένου, ἔπινε, ἔπινε, ζωντάνεψε· μὰ τὰ κλάματά του ἔτρεχαν ἀκόμα.
— Φτάνει! ἔκαμε ὁ φαντᾶρος καὶ

Ὅντε μαυσολεῖο, οὐτε μεγαλότροπο μνημεῖο. “Ένας ἄπλος ξύλινος σταυρὸς στὸν τάφο του. Καὶ διπλὰ τὸ ἐάντῳα φῶρει τὸ πέλαγος, πρὸς ἄλλοτε φηροῦσε ὁ Καζαντζάκης.

νὰ γίνον κωφάρια, γιὰ νὰ πέσουν ἀπάνω τους, νὰ πιάσουν κι’ αὐτὰ δουλειά. “Ἀλάκερ ἡ πλᾶση ἔχει ἐπιπῆσει καὶ διαζῶνταν.
Κι’ οἱ ἀνθρώποι θαρρεῖς κι’ ἀκούγαν τὰ κοράκια καὶ χιμοῦσαν ὁ ἕνας ἀπάνω στὸν ἄλλον, νὰ σκοτῶθουν. Στὴν ἀρχὴ πιάστηκαν μὲ τὰ τουφέκια, ὕστερα μὲ τὴν εἰφολόγησε καὶ στὰ στερνά μὲ τὰ κοντομαχαιρᾶ, μὲ τὴν γροθιές, μὲ τὰ δόντια. “Ἐπείσαν καὶ βροντοῦσαν στίς πέτρες τὰ κορμιά, ἔτρεχε ἀπὸ τὸν ἕνα ἐτοιμοθάνατο στὸν ἄλλο ὁ παπᾶ Γιάνναρος, τοὺς μεταλάβαινε, τοὺς σφαιλοῦσε τὰ μάτια καὶ τοὺς διάβαζε τὴν ἐχθρὴ “εὐχάρυσε, Θεὸς μου, μωρμυρίζε, συχῶρεσε κι’ αὐτοῦς πρὸς σκοτῶνουν κι’ αὐτοῦς πρὸς σκοτῶνουνται, ἢ ρίξε φωτιά, κάψε μας ἄλους, νὰ μὴν ντροπιᾶζομε τὸ πρῶσπὸ Σου.
Κατὰ τὸ μεσημέρι κρατοῦσε ὁ παπᾶ - Γιάνναρος στὴν ἀγκαλιά του τὸ Λεωνίδα, βαριά λαθωμένο· ψωχομαχοῦσε· ἀνοῖξε τὰ μάτια, κοίταξε

κῶξερνα· τέλειωσε τὸ μεροκάματο. Ζωντανίμενος ἀπὸ τὰ αἵματα πρὸς εἶδε κι’ ἀπὸ τὴν τρομᾶρα πρὸς πέρασε, ὁ Βάσος χτυποῦσε μὲ λύσσα τὸ δεμένο ἀντάρτη του μὲ τὸν ὑποκόπανο, τὸν ἔφτυνε, τὸν ἔβριζε καὶ κατηφᾶριζαν. “Ἰσκιος γλυκὸς κατέβηκε στὸν κόσμον, κάμα πολλὴ ὄλη τὴ μέρα καὶ τᾶρα δροσερέφει ἡ γῆς κι’ ἀνάσαινε· τὸ αἶμα ἔτρεχε ἀπὸ τὴν πληγὴ τοῦ ἀντάρτη, μιὰ ἀρβύλα τοῦ ἔχει φύγει, ἀρχισε κι’ ἀπὸ τὸ πληγιασμένο πόδι του νὰ τρέχει τὸ αἶμα. Κουράστηκε ὁ Βάσος νὰ χτυπάει μὲ τὸν ὑποκόπανο, ἀρπαξε ἀπὸ τὸ μπράτσο τὸν ἀντάρτη, τοῦ “δοκε μιά, τὸν κᾶθισε χάμω· οἱ φαντᾶροι τὸν ἔχον προσπεράσει, θὰ ζύγωναν πιά στὴν κῶξερνα.
— “Ἐδὼ θὰ ἐσποστᾶσω μιὰ στάλα, κάθου ἔδω καὶ μὴν κουνῆσεις· μὴν κουνῆσεις, κακομοῖρη, σ’ ἔφαγα!
ἔπιπε, διπλογονάτισε πίσω ἀπὸ ἕνα δράχο, ἔβγαλε ἀπὸ τὸ γυλιὸ του ἕνα ἐροκόμματο ψωμί, ἀρχισε νὰ μασουλιζεῖ· πεινοῦσε. Σῆκωσε ὕστε-

→ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ 8
ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΕΛΙΔΑ 8

Η ζωή της πόρτας 11/10/1962

Ο ΑΔΕΛΦΟΚΤΟΝΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ

→ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ 4
ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΕΛΙΔΑ 4

τοῦ ἐσφῆκωσε ἀπὸ τὰ δόντια τὸ παγοῦρι.
Τὸν κοίταξε καὶ μιὰ στιγμή τὸ σπλάχνου του κουνήθηκε.
— Σὲ ντρέπιασα, εἶ· τοῦ “πε σπλάχνικᾶ.
— Δὲν ἔχει ἄλλο παιδί ἡ μᾶνα μου, ἀποκρίθηκε ὁ νεὸς.
— Σῶπασαν κι’ οἱ δυὸ· ὁ Βάσος ἔνωσε παραδέξο βαρος στὴν καρδιά του.
— Ποῖος εἶσαι; ρώτησε· τὸ χεῖρα σου εἶναι γεμάτα ρόζους· τί δουλειὰ κάνεις;
— Ἐργάτης.
— Καὶ γιὰτί πῆρες τὸ τουφέκι; τί σοῦ “φταιξε, μωρὲ, ἡ “Ελλάδα; Μιλοῦσε κι’ ὄσο μιλοῦσε ἀρχισε πάλι ν’ ἀνάθει.
— Τί σοῦ “φταιξε ἡ “Ελλάδα, τί σοῦ “φταιξε ἡ θρησκεία; Γιατί, γιὰτί; κόλλασε τὸ μούτρο του ἀπάνω στὸ μούτρο τοῦ νεοῦ καὶ φώναξε.
— Δούλευα, ἀποκρίθηκε ὁ νεὸς, δούλευα καὶ πεινοῦσα· πεινοῦσε κι’ ἡ μᾶνα μου, γιὰ τὴν γυναῖκα· τὸ ἔδικο μ’ ἔπιγνε, καὶ μιὰ μέρα στὴν φῆμπρκα σῆκωσε φωνή. Δικαιοσύνη! Δικαιοσύνη! ὡς ποτὲ μωρὲ παιδιὰ, θὰ δουλεύουμε καὶ θὰ πεινοῦμε· φώναξε, κι’ ὄλο, ἀφεντικᾶ κι’ ἔργατες, χύθηκαν ἀπάνω μου καὶ μὲ πέτασαν ἐπὶ τὴ κλατωσιὰ στὸ δρόμο. “Ἐσφίξα κι’ ἐγὼ τότε τὴ γροθιά μου καὶ πῆρα τὸ βουνὸ. “Ἐκεῖ ἀπάνω, ἔχον ἀκούστα, πολεμοῦσαν γιὰ τὴ δικαιοσύνη.
— Καὶ βρήκες, μωρὲ κοκοροῦμαλε, ἀπάνω στὸ βουνὸ τὴ δικαιοσύνη;
— “Ὀχι, σύντροφε, ἀκόμα· ὄμως βρήκα τὴν ἐλπίδα.
— Ποῖαν ἐλπίδα;
— Πὸς μιὰ μέρα θὰ ῥθει ἡ δικαιοσύνη. Δὲ θὰ ῥθει μοναχὴ της, δὲν ἔχει πόδια· ἐμεῖς θὰ τὴ σηκᾶσωμε στὸς ὤμους μας καὶ θὰ τὴ φέρουμε. “Ὁ Βάσος ἔσκυψε τὸ κεφάλι, ἔπεσε σὲ λογισμοῦς· θυμῆθηκε τὸ σπῆτι του, θυμῆθηκε τὴν τέσσερις ἀδερφάδες του, πρὸς ἔμεναν στὸ ράφι ἀνύπαντες· χρόνια καὶ χρόνια δούλευε μαργακόκ νὰ μαζέψει· λίγα λεφτὰ νὰ τὴν παντρέψει· δούλευε, δούλευε, τί κατάφερε; μεροδοῦλι μεροδοῦλι, τίποτα δὲν περίσσευε. Κι’ ἦταν τέσσερις, τὸν κοίταζαν στὰ μάτια πικραμένους, ὄλο παράπονο. “Ἡ πρώτη ἡ “Αριστέα, ἔχει πιά μαραβῆ· ἔπασαν τὰ σῆθια της, ἀπὸ τοῦ κακοῦ περιμέναν, τόσα χρόνια, ἕνα χᾶδι νὰ στηλωθοῦν· χόντρησαν οἱ τρίχες στὸ ἀπᾶνωχεῖλι της, τὴν πείραζαν κεφαλόπονοι, δὲν μπορούσε νὰ κοιμηθεῖ, κι’ ἔχει γίνεи κακιά, ὄλο νεῦρα. Κάποτε, χωρὶς λόγο, τὴν ἔπαιρναν τὰ κλάματα, ἔπεφτε κάτω καὶ σκληρῆ ριζε. “Ὁ πατέρας πέθανε γρήγορα, δὲν πρόφτασε νὰ τὴν παντρέψει· κι’ ὁ Βάσος ἦταν μικρὸς, δούλευε σ’ ἕνα μαργακούδικο, βιάζονταν νὰ γίνεи μάστορας, νὰ βγάλει λεφτὰ, νὰ τὴν προικίσει, μὰ δὲν τὸ ἀξιώθηκε· κι’ ἡ “Αριστέα τᾶρα τὸν καταριόταν, τὸν φώναζε ἀνάξιο κι’ ἀναίσθητο, ριχνουταν μὲ τὰ νύχια της καὶ τὸν γρατσούνιζε καὶ ἐσοπᾶσε σὲ θρήνον. “Ἡ δεύτερη ἡ Καλλιρρῶ, ὄλημερα στὸν ἀργαλειό, ὕφαινε τὰ προικιά της· ἔχει λῦσει, τὰ μάγουλά της βούλιαξαν, ἀρχισε κι’ αὐτὴ νὰ βγάξει μουστάκι, πρόβαινε στὸ κατῶφλι, στολισμένη, πουδραρισμένη, μὰ κανένας δὲ γύριζε νὰ τὴν δεῖ· καὶ τρῦπωνε πάλι μέσᾳ ἔμπαινε στὸν ἀργαλειό, ἀμίλητη, κι’ ὕφαινε τὰ προικιά της. “Ἡ τρίτη, ἡ Τασούλα, ἦταν ἔξυπνη, καμωματοῦ, τὸ σῆθος ὄρθιο, τὰ μάτια της γαρίδα, καὶ κοίταξε τοὺς ἀντρες. Αὐτὴ ἔσπορτιζε, ἔχει φιλενάδες κι’ ἔχει βάλει στὸ μᾶτι ποῖον νὰ πάρει ἕναν ἀγαθοῦλι ψιλικαντζῆ τὸν “Αριστεῖδάκη, καὶ πηγαίνονταν μπροστὰ ἀπὸ τὸ μαγαζάκι του καὶ κουνόσε τοὺς γαφοῦς της. “Ἐδὲν τὴ φοβοῦμαι αὐτὴν, συλλογίζονταν ὁ Βάσος, δὲν περιμένει νὰ ῥθουν νὰ τὴν πάρουν παῖρνει αὐτὴ μὲ τὸ σπαθὶ της. Κι’ ἡ τέταρτη, ἡ Δροσοῦλα εἶναι ἀκόμη μικρῆ, πειρὸ στὸ σχολεῖο, θὰ γίνεи, λέει, δασκάλα. Δὲν τὴ φοβοῦμαι κι’ αὐτὴ· τίς μεγάλες συλλογίζομαι· πρέπει νὰ μαζέψω λεφτὰ, νὰ τὴν παντρέψω, νὰ μὴν ἔχω τὸ κρίμα τους στὸ λαιμὸ μου. Πρέπει... πρέπει... Νὰ προφτάσω κι’ ἐγὼ τὴν γυναῖκα πρὸς ἀγαπᾶ νὰ μὴν τὴ χάσω· πὸς νὰ παντρευτῶ, Θεὸς μου, πὸς νὰ παντρευτῶ πρὶν τὴν παντρέψω καὶ τὴν τέσσερις;
“Αναστῆναξε· σῆκωσε τὸ κεφάλι, εἶδε μπροστὰ του τὸ δεμένο ἀντάρτη· ἔχει κι’ αὐτὸς σκυμένο κάτω τὸ κεφάλι καὶ συλλογίζονταν.
“Ἐκαμε νὰ τοῦ δώσει μιὰ κλωτσιά, νὰ τὸν θρίσει, νὰ τὸν φτύσει νὰ ἔσκάσει. Μὰ εὐτὺς τὸ μετάνιωσε· ἡ καρδιά του θαρρεῖς κι’ ἔχει μαλακῶσει.
“Ἐ, φουκαρά, εἶπε, φτωχὸς εἶσαι καὶ σὺ σὰν καὶ μᾶνα· παλεύεις καὶ σὺ, κακομοῖρη, καὶ δὲν ξέρεις ποῖος σοῦ “φταιει· μὰ μπᾶς καὶ ἔρω κι’

ἐγὼ; “Ὁ Θεὸς ἔδωκε στὸς φτωχοῦς τὰ μάτια μοναχὰ γιὰ στολίδι.
— “Ἐγὼ, σύντροφε, εἶπε ὁ νεὸς, ἀρχίζω καὶ βλέπω· δὲν καλοεδιακρίνω ἀκόμα, μὰ ἀρχίζω καὶ βλέπω. Θὰ δεῖς καὶ σὺ, πὸς σὲ λένε, μὲ τὸ καλό;
— Βάσο, ἀπὸ τὴ Σάσᾳ μαργακόκ.
— “Ἐμένα Γιάννη ἀπὸ τὸ Βόλο.
— “Ἐχεις ἀδερφάδες;
— “Ὀχι, δὲσα σοῖ ὁ Θεός· εἶμαι μοναχογιὸς καὶ μοναχοπαῖδι· ὁ κύρης μου πέθανε ἀπὸ τὸ πιοτὸ κι’ ἡ μᾶνα μου, γιὰ νὰ μὲ θρέψει, ἔξνοδούλευε, ἔκανε πολυγάδες στὰ πλοῦσια σπῆτια· τᾶρα πιάστηκε, δὲν μπορεῖ νὰ σαλέψει. Κάθε μέρα βάζει ἕνα συγγενὴ της καὶ μοῦ γράφει κι’ ἡ καρδιά μου σκίζεται ὄταν διαβάσω τὰ γράμματά της. “Υπομονή, ὕπομονή μᾶνα, τῆς ἀποκρινόμουν, ἔσένα καὶ μόνο συλλογίζομαι, γρήγορα θὰ γυρίσω. “Αναστῆναξε.
— Πότε; μωρμυρίζε, πότε; Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν τὴν ξαναδῶ· νὰ, σήμερα παρὰ τρίχα, Βάσο, νὰ μὲ σκοτώσεις.
“Ὁ Βάσος κοκκίνισε, ἔκαμε νὰ μιλήσει, μὰ τὴν νὰ πει· πὸς νὰ τὸν πεί; τὸ μυαλό του ἔχει σασιῖσει· ἔβλεπε τὴν γριὰ μᾶνα του παιδιό, τὴν παραλύτη, ἔβλεπε τὴν τέσσερις ἀδερφάδες, τὴν ἀνύπαντες, ἔβλεπε τὰ τέσσερα ροζωμένα χεῖρα πρὸς τὰ “χε φάει ἡ δουλειὰ, χωρὶς ἔφαγε, μωγκυρῆσε, ἀγριεῖτηκε. Καὶ χωρὶς νὰ ξέρει τί κάνει, πετάχτηκε ἀπᾶνω, φῶ-

ρεσε τὴν ἀρβύλα του, ἔσκυψε στὸ δεμένο ἀντάρτη, τοῦ “λυσε τὰ χεῖρια.
— “Λίστε στὸ διάολο, τοῦ φώναξε φεύγα!
— Λεύτερος;
— Φεύγα σοῦ λέω!
Τὸ πρόσωπο τοῦ νεοῦ φωτίστηκε· ἀπλώσε τὸ χεῖρι:
— Βάσο, εἶπε, ἀδερφέ μου... Μὰ ὁ ἄλλος δὲν τὸν ἀφήκε νὰ τελειώσει.
— Φεύγα, σοῦ λέω! ξαναδουλήθηκε, θαρρεῖς καὶ διαζῶνταν νὰ τὸν δῶσει προτοῦ ν’ ἀλλάξει γνώμη.
— Θὰ μοῦ δώσεις τὸ τουφέκι; ἔκαμε ὁ νεὸς.
“Ὁ Βάσος δίστασε· ὁ νεὸς ἔχει ἀπλώσει τὸ χεῖρι μὲ λαχτᾶρα καὶ περιμένει.
— Τὸ λοιπὸν; ἔκαμε.
— Πάρ’ το!
“Ἀρπαξε ὁ νεὸς τὸ τουφέκι· ὁ κρέμασε στὸν ὄμο, στράφηκε κατὰ τὴν γροθὴ τοῦ βουνού.
“Ὁ Βάσος τὸν κοίταξε ν’ ἀνεβαίνει, σκυφτός, ἀγκομαχώντας, θὰ πονοῦσε· εἶδε τὴ ράχη του γεμάτη αἵματα.
— Στάσου τοῦ φώναξε.
“Ἐβγαλε ἀπὸ τὸ γυλιὸ του ἕνα ἐπίδεσμο, ζύγωσε τὸν ἀντάρτη· τοῦ “βγαλε τὸ ἀμπέχονο, τὸ ποικᾶμισο, τοῦ “δεσε τὴν πληγὴ.
— Φεύγα, τοῦ “πε, μὰ γρήγορα πρὶ νὰ μὲ καθαλίσει πάλι ὁ διάολος!
.....
Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

